

7. Якби не було прискорбно ...
8. Або по меншій мірі ...
9. Кризу ми забовтали.
10. В тому-то й мова йде.
11. Добре слово хочу сказати педагогам.

Завдання 20. Відредагуйте подані вирази.

Пробачте мене; його головні риси – людяність і гуманізм; маючи два диплома; виключення з університету; на протязі року; треба прийняти міри і срочно; поступальний рух уперед; написав два реферата; відсутній із-за хвороби; ставлю вас до відома; приведу пару прикладів; прошлого року; так отримується; щоб було бистріше; були відсутні цілу неділю.

Завдання 21. Користуючись «Словником українських ідіом», поясніть значення поданих стійких словосполучень (фразеологічних виразів), уведіть у текст фахового змісту.

А. Азбучна істина; брати на пушку; взяти себе в руки; був кінь, та з'їздився; бути на коні; ведмежа послуга; вивести на чисту воду; вмивати руки; грати першу скрипку; гроші на вітер пускати; далеко піти; довгий карбованець

Б. Жива копійка; душі не чути; відплатити сторицею; жувати клоччя; за всяку ціну; закласти за галстук; за пояс заткнути; зарубати на носі; за язик тягти; камінь спотикання; наче грім на голову; обіцяти гори золоті.

Завдання 22. Уведіть словосполучення з багатозначними словами у речення тих стилів, в яких, на вашу думку, вони вживаються.

Швидкоплинна річка, плинність кадрів; швидкісний трамвай, швидкісне штампування; великий чоловік, велике досягнення, велика перемога; слово-криця, дзвіне слово, рідне слово, слово голосне, просити слова, надати слово, запросити до слова; м'який знак, знак довіри, знак уваги, умовний знак, дорожні знаки, розділові знаки.

Завдання 23. Доберіть потрібне слово з синонімічного ряду, що в дужках, за змістом і за стилем, до якого належать подані речення.

Між присутніми в залі науковцями й офіційними опонентами виникл(а,и) (спірна, суперечка, дебати, дискусія). Усі (трудівники, робітники, працівники, трудящі) нашої установи запрошуються на весняний суботник. Абітурієнти (держать, тримають, складають) вступні іспити в письмовій формі на спеціальні факультети. Петров Олександр одержав (плату, платню, гонорар) за статтю, надруковану в газеті.

Список використаних джерел

1. Дідук Г.І. Лінгвістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови в 5-7 класах / Г.І. Дідук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 50 с.
2. Стахів М.О. Український комунікативний етикет: Навчально-методичний посібник / М.О.Стахів. – К.: Знання, 2008. – 245 с.

Summary. The article deals with the work over the communicative and stylistic exercises at the classes on the Ukrainian language stylistics.

Key words: communicative and stylistic exercises, classes, stylistics, the Ukrainian language.

Отримано: 11.07.2012 р.

УДК 811.111'42:821.111.Д1/7.08

Т.Л.Гурман

МОВНА ОСОБИСТІТЬ НІМЦЯ У СПРИЙНЯТТІ ДЖ. К. ДЖЕРОМА

У статті досліджується смислова та ціннісна структура образу німця в ідеостилі Дж. К. Джерома через аналіз лексичних засобів його репрезентації. Виокремлені вербалізатори етнічних цінностей німця крізь призму сприйняття англійського письменника.

Ключові слова: концепт, етнос, етнічні цінності, етнічні стереотипи.

Мовні картини світу мають стабільні центральні ядра, які залишаються незмінними. Коли говорять про центри картин світу, мають на увазі етнічні стереотипи, що формуються, перш за все, у свідомості представників націй відносно своєї поведінки, а також по відношенню до інших націй. Етнічні стереотипи, як своєрідні усталені форми етнічної поведінки, її шаблони і зразки, які утворювалися поступово, шляхом накопичення й відбору соціального досвіду народу, є визначальною ланкою механізму традицій [2, 25].

Вивчення етнічних стереотипів слугує окресленню ціннісної системи, яка існує в суспільстві на певному етапі його розвитку.

У цьому аспекті актуальним видається дослідити ідеостереотипи письменника, представника одного етносу, щодо іншого етносу. Ось чому ми звертаємось до творчого доробку відомого англійського письменника Джерома Клапки Джерома, щоб сконструювати саме його бачення особистості німця, якій у творі "Tree Men on the Bummel" відводиться роль першої скрипки, де вона наділяється індивідуальними образними та ціннісними ознаками. В науковій літературі нараховується недостатньо праць, які б розглядали мовну особистість німця через призму індивідуально-авторської картини світу в художньому творі, що визначається естетичними домінантами письменника. Саме цей факт і визначає актуальність нашого дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні смислової та ціннісної структури образу німця в ідеостилі Дж. К. Джерома через аналіз лексичних засобів його репрезентації.

Для того щоб проаналізувати німецьку ціннісну систему у відзеркаленні Дж. К. Джерома, слід зрозуміти, які ціннісні орієнтації він поділяв як носій британської системи цінностей.

Дж. К. Джером жив у другій половині 19 – на початку 20 століття. Саме цей час став періодом значних змін у британському суспільстві, внаслідок чого різні системи цінностей змінювали одна одну, і країна намагалась знайти своє нове обличчя і новий статус у світі. У двадцятому столітті відбулися значні зміни в системі та ієрархії цінностей британського суспільства, але саме ядро ціннісної системи залишилося майже незмінним. Концептуально ядро включає такі універсальні цінності: сім'я (family), мир (peace), дім (home), демократія (democracy), свобода (freedom), а також національно-марковані ціннісні концепти: процвітання (prosperity), індивідуалізм (individualism) та клас (class). Ці концепти формують навколо себе широкі лексико-семантичні поля.

Основою для формування англоцентризму та особливого індивідуалістичного ціннісного ядра в британській системі цінностей стало географічне положення Британії як острова. Ідея ізоляваності вербалізується навколо таких концептів, як море (sea) та острів (island). Саме ці два концепти стали причиною появи кількох десятків усталених виразів не лише в мові британських моряків, життя яких безпосередньо пов'язане з морем, а й в ідіоматичних виразах, далеких від морської справи та мандрівок. У попередні століття ізоляваність острова створювала не лише відчуття безпеки, а й відчуття обраності. Завдяки своєму острівному положенню й захищеності з моря Велика Британія не поспішала вступати в будь-які постійні альянси з європейськими країнами, а піклувалася лише про свої інтереси.

Почуття обраності, в свою чергу, стало причиною зверхнього ставлення британців до іноземців. В залежності від історичного періоду, політичних подій, особливостей взаємовідносин між країнами найбільш критичне ставлення виникало й, відповідно, вербалізувалося певними засобами, до голандців, іспанців, французів і німців. Майже всі ідіоматичні словосполучення з прикметниками Spanish, Dutch, French мають негативну конотацію (French postcards, French prints, French Consular Guard, French leave, the Spanish pox, Spanish practices, double Dutch, Dutch courage, a Dutch treat, a Dutch bargain, Dutch comfort, in Dutch, a Dutch feast, talk to somebody like a Dutch uncle). Британська нація тривалий період залишалася більш однорідною порівнянно з американською. Тому поле ксенофобії в британському варіанті англійської мови значно менше, ніж в американському. Воно почало поширюватись в період першої світової війни, коли з'явилися прізвиська для німців (Fritz, Heinie, Hun, Jerry, Kraut, sale Boche).

Матеріалом для аналізу є текст твору "Tree Men on the Bummel" Джерома К. Джерома. Для характеристики образу німця автор обирає такі лексеми: *law-abiding, practical, self-wiled, cocksure, positive, apologetic, kind-hearted, amiable, unselfish, industrious*. Окремими постатями виступають у творі німецький житель (*The German citizen*) та німецький виборець (*The German voter*). Німецький житель розглядається як солдат (*the soldier of Europe*), неспроможний на будь-які вчинки, який звик лише до постійної муштри (*one of their chief virtues was the power of being drilled; not a pioneer; fade away or die from sheer want of presumption*). Єдиною його амбіцією є сплата податків (*The only ambition – to pay taxes*). Німці розглядаються як пасивні особистості, що не можуть керувати своїм власним життям (*The German can rule others, and be ruled by others, but he cannot rule himself*), і держава, де панує соціалізм, чи точніше деспотизм (*Socialism, despotism under another name*), вирішує все за них (*The State decides everything (marries you, insures you, will even gamble with you for a trifle)*).

Німецький виборець розглядається як такий, що немає власної думки, що суперечить одній з британських національно-маркованих цінностей (*no Individualism, he is willing, nay, anxious*).

Показовим у творі є прагнення німців до дисципліни та порядку (*The German sense of discipline and order*). Німецький законодавець встановив покарання за будь-які, навіть найдрібніші злочини (*misdemeanor has its fixed price*), що, безперечно є незрозумілим для британця. Перелік цих «злочинів» подається з гумором та іронією (*not wear fancy dress in the street,*

not to feed horses, mules, or donkeys, whether your own or those belonging to other people in the streets of German towns, not to shoot with a crossbow, not to ramble about after dark in "droves", not to throw things out of window). Особою, що стежить за порядком, є поліцейський (*German policeman*), який за жодних обставин не змінює порядок допиту (*A German policeman has his code of questions arranged for him; he never varies them, and he never omits one*) та не розуміє жодних жартів (*doesn't understand jokes*). Він розглядається німцями як маленьке божество (*a little God and a guardian angel, Santa and the Boogiemans*), якому вони сліпо довіряють (*blind obedience to everything in buttons*). Слід зазначити, що німець залишається безпорадною дитиною до того моменту, поки не одягне поліцейську уніформу і тоді він стає ініціативним та відповідальним, тим, хто дає накази (*Individual is as helpless as a child, when puts an uniform, an intelligent being, capable of responsibility and initiative; the German citizen is a soldier, and the policeman is his officer*). Німці, на думку автора, є настільки досконалими, що навіть рай являє собою витвір їхніх рук, і вони транспортуються туди невеликими групами та у супроводі мертвих поліцейських (*Heaven will be chiefly of German manufacture (taken in small companies and passed in under the charge of a dead policeman)*).

Особлива увага у творі приділяється вивченню іноземної мови, зокрема, англійської німцями. Це пояснюється автором наявністю великої кількості діалектів на території Німеччини, що унеможливило нормальне спілкування німців між собою. Вивчення англійської мови – вихід із ситуації (*Germany will solve her difficulty in this respect by speaking English*). Кожна німецька дитина вивчає англійську мову у школі і по її закінченню може доволі добре розмовляти цією мовою (*Every boy and girl in Germany above the peasant class, speaks English*). Така тенденція є повністю протилежною у британців, про що і йдеться у творі. Автор зазначає, що спілкування британського школяра німецькою мовою розглядалось би не патріотичним (*An Englishboy who could speak German would be looked down upon as unpatriotic*).

Дж. К. Джером звертає увагу також на відсутність у німців підприємницької жилки, що залишає їх далеко позаду англійців (*The German as a trader will remain always along way behind his Anglo-Saxon competitor; and this by reason of his virtues*). Німці, на його думку, віддають пріоритет іншим цінностям (*life, a comfortable meal in the bosom of its family, forty ways by way of dessert*), ніж буденній гонитві за добробутом (*To him life is more important than a mere race for wealth*), не маючи жодного бажання конкурувати з людьми, які все роблять похапцем (*...has no wish to compete with a people that takes its meals standing and sleeps with a telephone over its bed*). Слід підкреслити особливе ставлення німців до їжі (*A recess of German nature untarnished by the sordid suggestion of food or drink*). Протягом дня вони їдять безліч разів (*The German is a gourmand*), проте їх їжу не можна назвати вишуканою (*The German is no gourmet*).

Примітним фактом є також відсутність у німців очевидного поділу суспільства на класи, який розглядається автором як смертельно небезпечна справа у боротьбі за «місце під сонцем», що має місце в Англії (*In Germany there is not, at all events as yet, sufficient distinction between the classes to make the struggle for position the life and death affair it is in England*).

Автор звертає увагу і на спосіб проведення дозвілля німцями. В усіх їхніх заняттях відсутні хвастощі та марнотратність (*has no costly sports to pay for, no showy establishment to maintain, no purse-proud circle to dress for*), що впадає у око британцю (*The absence of all ostentation is to English eyes quite refreshing*). Їх основним задоволенням є опера чи концерт, куди вони йдуть зі своєю родиною, одягнутою без особливої помпезності (*His chief pleasure, a seat at the opera or concert, can be had for a few marks; and his wife and daughters walk there in home-made dresses, with shawls over their heads*).

Особливе місце у творі відведено німецькій жінці, якої також торкнулась емансипація (*The old German Frauen are giving place to the newer Damen*). Вона змінюється, удосконалюється, грає у спортивні ігри, має блискучу освіту, говорить трьома іноземними мовами. Проте це виявляється для неї зайвим у подружньому житті (*On marriage she has retired into the kitchen, and make haste to clean her brain of everything else, in order to leave room for bad cooking*). З часом вона перетворюється на гладку, спокійну та зовсім нецікаву домогосподарку (*...she becomes fat, placid, and utterly uninteresting*). Проте настає час «відродження» для одруженої німецької жінки, коли вона позбавляється своїх небезпечних звичок, починає займатися спортом для відновлення колишньої форми та займається самоосвітою (*...she gives up her afternoon coffee and her evening beer, takes sufficient exercise to retain her shape, and continues to read after marriage something else than the cookery book...*). І в цей саме момент вона стає для німецького уряду новою та незрозумілою силою, з якою доводиться мати справу.

Німецький чоловік розглядається як «підкаблучник» (*and most easily influenced by his women folk*). Його вважають найкращим з коханців та найгіршим з чоловіків (*He is the best of lovers, the worst of husbands*). І в цьому вбачається провина його дружини, яка після одруження залишає романтику у далекому минулому.

Отже, система етнічних цінностей німця у Дж. К. Джерома представлена такими вербалізаторами: ад'єктивні лексеми (*law-abiding, practical, self-wiled, cock-sure, positive, apologetic, kind-hearted, amiable, unselfish, industrious, willing, nay, anxious*), вільні субстантивні словосполучення (*the soldier of Europe, not a pioneer, power of being drilled, sheer want of presumption, the German sense of discipline and order, misdemeanor has its fixed price, a German policeman; the German citizen is a soldier, and the policeman is his officer, the German is a gourmand, the German is no gourmet, the absence of all ostentation, the newer Damen, the German man is the best of lovers, the worst of husbands*). Ці лексеми вербалізують базові концепти німецької ціннісної системи кінця 19 -початку 20 століття, такі як правопорядок, дисципліна, спокій, мілітарність, працьовитість, помірність у всьому, дім, сім'я.

Список використаних джерел

1. Джером К. Джером. Трое на четырех колесах: Книга для чтения на английском языке / Джером К. Джером. – СПб.: КАРО, 2007. – 352 с.
2. Пономарьов А. П. Етнічність та етнічна історія України / А. П. Пономарьов. – К.: Либідь, 1996. – 270 с.

The article deals with the research of the semantic and evaluative structure of the image of the German in the peculiar style of Jerome K. Jerome through the analysis of lexical means of its representation. The units of verbalization of ethnic German values have been outlined in the mirror of an English writer

Keywords: concept, ethnic group, ethnic values, ethnic stereotypes.

Отримано: 12.08.2012 р.

УДК 821.161.2'42:26-23

Д.В. Гурська

ЛІНГВІСТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ НОМІНАТЕМ «ЖИТТЯ» І «СМЕРТЬ» У БІБЛІЇ ТА В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті на основі аналізу функціонування опозиції номінатем «життя» і «смерть» у мові Біблії та в художньому мовленні Ірен Роздобудько зроблено спробу їх лінгвопрагматичної класифікації і лінгвокогнітивного осмислення.

Ключові слова: *життя, смерть, номінатема, сентенція, опозиція, логема, лінгвопрагматика, лінгвокогнітивістика.*

Життя і смерть – вічні теми духовної культури людства. Про це міркували пророки й основоположники релігій, філософи і моралісти, діячі мистецтва і літератури, педагоги і медики. Мабуть, не знайдеться дорослої людини, яка б рано чи пізно не задумалася про зміст свого існування, плінність свого життя, смерть і досягнення безсмертя. Ці думки притаманні дітям і зовсім юним людям. Про це читаємо у поетичних рядках і прозі, драматичних і трагедійних творах, листах і щоденниках. Тільки раннє дитинство чи старечий маразм рятують людину від думок щодо цих проблеми.

Основою різних культур є система ціннісних життєвих орієнтацій, які знаходять своє відображення у прагматиці мови, мовній картині світу. Прагматичний та когнітивний аспекти номінатем «життя» і «смерть» досі не були об'єктом ґрунтовного дослідження із залученням мови Біблії та художнього мовлення і потребують глибшого вивчення, чим і мотивуємо **актуальність** проблеми, яку розглядаємо у статті.

Лінгвістичне осмислення зазначених номінатем у перспективі об'єктивно визначити ціннісні духовні пріоритети національної культури, розширити уявлення про окремі аспекти, які розглядали у своїх працях А. К. Бичко, С. О. Бугославський, Г. К. Вагнер, М. Возняк, Є. Є. Голубинський, В. С. Горський, М. Грицай, М. М. Громов, М. Грушевський, Л. В. Левшун, Д. Лихачов, М. К. Нікольський, Б. О. Рибаків, М. В. Соколов, Д. І. Чижевський тощо.

Термін **номінатема** ми використовуємо услід за В. І. Теркуловим і розуміємо його як «позначення будь-якої мовної реалії, що об'єднує глоси, поєднані відношеннями семантичної тотожності і формальної взаємозумовленості» [6, 257].